2024/830

8.3.2024

UMOWA O UŁATWIENIACH W ZRÓWNOWAŻONYCH INWESTYCJACH MIĘDZY UNIĄ EUROPEJSKĄ A REPUBLIKĄ ANGOLI

SPIS TREŚCI

PREAMBUŁA

ROZDZIAŁ I – PRZEPISY OGÓLNE

ROZDZIAŁ II – PRZEJRZYSTOŚĆ I PRZEWIDYWALNOŚĆ

ROZDZIAŁ III – USPRAWNIENIE PROCEDUR UDZIELANIA ZEZWOLEŃ

ROZDZIAŁ IV – PUNKTY KONTAKTOWE I ZAANGAŻOWANIE ZAINTERESOWANYCH STRON

ROZDZIAŁ V – INWESTYCJE I ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ

ROZDZIAŁ VI – UNIKANIE I ROZSTRZYGANIE SPORÓW

ROZDZIAŁ VII – WSPÓŁPRACA I POSTANOWIENIA INSTYTUCJONALNE

ROZDZIAŁ VIII – PRZEPISY KOŃCOWE

PREAMBUŁA

UNIA EUROPEJSKA, zwana dalej „Unią”,

oraz

REPUBLIKA ANGOLI (zwana dalej „Angolą”),

zwane dalej łącznie „Stronami” lub pojedynczo „Stroną”,

MAJĄC NA UWADZE pragnienie dalszego wzmacniania więzi gospodarczych oraz ustanowienia bliskich i trwałych stosunków opartych na partnerstwie i współpracy w celu promowania zrównoważonego rozwoju,

PRAGNĄC uruchomić i utrzymać inwestycje, stworzyć nowe możliwości zatrudnienia i poprawić poziom życia na swoich terytoriach,

UZNAJĄC potrzebę ułatwienia inwestycji w drodze zwiększenia przejrzystości i przewidywalności, usprawnienia procedur udzielania zezwoleń i zaangażowania zainteresowanych stron w celu poprawy klimatu inwestycyjnego,

WIERZĄC, że środki ułatwiające inwestycje stymulują inwestycje w mikroprzedsiębiorstwa oraz małe i średnie przedsiębiorstwa (zwane dalej „MMŚP”), a także inwestycje podejmowane przez takie przedsiębiorstwa,

UZNAJĄC, że inwestycje mogą wspierać zrównoważony rozwój, wzrost gospodarczy, dywersyfikację działalności gospodarczej i przyczyniać się do osiągnięcia celów określonych w oenzetowskiej Agendzie na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030, przyjętej 25 września 2015 r. przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych (zwanej dalej „Agendą 2030”),

UZNAJĄC znaczenie pomocy technicznej i budowania zdolności dla wykonania niniejszej Umowy,

POTWIERDZAJĄC swoje zobowiązanie w ramach Karty Narodów Zjednoczonych oraz mając na uwadze zasady zapisane w Powszechnej deklaracji praw człowieka,

UWZGLĘDNIAJĄC Umowę o partnerstwie między członkami grupy państw Afryki, Karaibów i Pacyfiku, z jednej strony, a Wspólnotą Europejską i jej państwami członkowskimi, z drugiej strony, podpisaną w Kotonu dnia 23 czerwca 2000 r. (zwaną dalej „umową z Kotonu”), w tym jej istotne i zasadnicze elementy,

UZGADNIAJĄ, CO NASTĘPUJE:

ROZDZIAŁ I

PRZEPISY OGÓLNE

Artykuł 1

Cele

Niniejsza Umowa ma ułatwić przyciąganie, rozwój i utrzymanie bezpośrednich inwestycji zagranicznych między Stronami w celu dywersyfikacji gospodarczej i zrównoważonego rozwoju.

Artykuł 2

Zakres

1. Niniejsza Umowa ma zastosowanie do przyjętych lub utrzymanych przez Strony środków wpływających na inwestycje.

2. Strony potwierdzają prawo do wprowadzania na swoich terytoriach regulacji, aby osiągać uzasadnione cele polityki, takie jak ochrona zdrowia publicznego, usługi socjalne, edukacja publiczna, bezpieczeństwo, środowisko, w tym zmiana klimatu, moralność publiczna, ochrona socjalna lub ochrona konsumentów, prywatność i ochrona danych oraz propagowanie i ochrona różnorodności kulturowej.

3. Niniejsza Umowa nie prowadzi do powstania i nie zmienia zobowiązań związanych z liberalizacją inwestycji, ani nie tworzy i nie zmienia zasad dotyczących ochrony inwestorów mających siedzibę na terytorium Stron lub dotyczących ich inwestycji bądź rozstrzygania sporów między inwestorem a państwem.

Artykuł 3

Definicje

Do celów niniejszej Umowy stosuje się następujące definicje:

1) „działania prowadzone w związku ze sprawowaniem władzy publicznej" oznaczają działania, w tym świadczone usługi, które nie są realizowane na zasadach komercyjnych ani w ramach konkurencji z jednym przedsiębiorcą lub większą ich liczbą;

2) „zezwolenie" oznacza zezwolenie na prowadzenie dowolnej działalności gospodarczej związanej z inwestycją, wynikające z procedury, której inwestor musi przestrzegać w celu wykazania zgodności z niezbędnymi wymogami;

3) „właściwy organ" oznacza władze lub organy administracji centralnej, regionalnej lub lokalnej bądź podmiot pozarządowy uczestniczący w sprawowaniu władzy delegowanej przez władze lub organy administracji centralnej, regionalnej lub lokalnej, odpowiedzialny za podejmowanie decyzji dotyczących zezwolenia;

4) „działalność gospodarcza" oznacza wszelką działalność o charakterze przemysłowym, handlowym lub zawodowym lub działalność rzemieślniczą, w tym świadczenie usług, z wyjątkiem działań prowadzonych w związku ze sprawowaniem władzy publicznej;

5) „przedsiębiorstwo" oznacza osobę prawną, oddział lub przedstawicielstwo osoby prawnej;

6) „zakładanie przedsiębiorstw" oznacza ustanowienie lub nabycie osoby prawnej, między innymi w oparciu o udział kapitałowy, lub założenie oddziału lub przedstawicielstwa na terytorium Strony, w celu ustanowienia lub utrzymania trwałych powiązań gospodarczych;

7) „inwestycja” oznacza zakładanie i prowadzenie działalności gospodarczej przez inwestorów jednej Strony na terytorium drugiej Strony;

8) „inwestor Strony” oznacza osobę fizyczną lub prawną Strony, która to osoba zamierza założyć, jest w trakcie zakładania lub założyła przedsiębiorstwo zgodnie z pkt 6), na terytorium drugiej Strony;

9) „osoba prawna” oznacza każdy podmiot prawny właściwie utworzony lub w inny sposób zorganizowany na podstawie mającego zastosowanie prawa, do celów komercyjnych lub innych, prywatny lub publiczny, w tym każde przedsiębiorstwo, fundusz powierniczy, spółkę jawną lub osobową, spółkę joint venture, firmę jednoosobową lub stowarzyszenie;

10) „osoba prawna Strony” oznacza:

   a) w przypadku Unii Europejskiej: osobę prawną utworzoną lub zorganizowaną na mocy prawa Unii Europejskiej lub jej państw członkowskich i prowadzącą znaczące operacje gospodarcze ([1]) na terytorium Unii Europejskiej;

   b) w przypadku Angoli: osobę prawną utworzoną lub zorganizowaną na mocy prawa Angoli i prowadzącą znaczące operacje gospodarcze na terytorium tego państwa;

11) „środek” oznacza dowolny środek przyjęty przez Stronę, w formie ustawy, rozporządzenia, zasady, procedury, decyzji, działania administracyjnego lub w jakiejkolwiek innej formie;

12) „środki Strony” oznaczają dowolne środki przyjmowane lub utrzymywane przez ([2]):

   a) władze lub organy administracji centralnej, regionalnej lub lokalnej; lub

   b) podmioty spoza administracji rządowej uczestniczące w sprawowaniu władzy delegowanej przez władze lub organy administracji centralnej, regionalnej lub lokalnej;

13) „osoba fizyczna Strony” oznacza:

   a) w przypadku Unii Europejskiej, obywatela państwa członkowskiego zgodnie z jego prawem ([3]);

   b) w przypadku Angoli, obywatela Angoli zgodnie z prawem tego państwa;

14) „działalność” oznacza prowadzenie przedsiębiorstwa, zarządzanie nim, utrzymywanie go, korzystanie z niego, a także jego sprzedaż lub rozporządzanie nim w inny sposób; oraz

15) „publikowanie” oznacza udostępnianie w urzędowej publikacji, takiej jak dziennik urzędowy, lub na oficjalnej stronie internetowej.

Artykuł 4

Zasada największego uprzywilejowania

1. Każda ze Stron przyznaje inwestorom drugiej Strony i ich inwestycjom niezwłocznie i bezwarunkowo traktowanie nie mniej korzystne niż to, które przyznaje w podobnych sytuacjach inwestorom z dowolnego innego kraju i ich inwestycjom w odniesieniu do stosowania niniejszej Umowy na swoim terytorium.

2. Ust. 1 nie należy rozumieć jako zobowiązującego jedną Stronę do rozszerzenia na inwestorów drugiej Strony lub na ich inwestycje jakiegokolwiek traktowania wynikającego:

a) ze środków przewidujących uznanie, w tym uznanie norm lub kryteriów dotyczących upoważniania, licencjonowania lub certyfikacji osoby fizycznej lub przedsiębiorstwa do prowadzenia działalności gospodarczej lub uznania środków ostrożnościowych, o których mowa w ust. 3 załącznika dotyczącego usług finansowych do Układu ogólnego w sprawie handlu usługami określonego w załączniku 1B do Porozumienia z Marrakeszu ustanawiającego Światową Organizację Handlu, sporządzonego w Marrakeszu, dnia 15 kwietnia 1994 r.; lub

([1]) Zgodnie z jej notyfikacją Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską do WTO (dok. WT/REG39/1) Unia Europejska uznaje, że pojęcie „rzeczywistego i trwałego powiązania” z gospodarką państwa członkowskiego Unii Europejskiej na gruncie art. 54 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej jest równoważne pojęciu „znaczących operacji gospodarczych”.

([2]) Dla większej pewności „środki Strony” obejmują środki przyjmowane lub utrzymywane przez podmioty wymienione w pkt 12 lit. a) i b), które to środki są przyjmowane lub utrzymywane w drodze – bezpośrednio lub pośrednio – wydawania poleceń dotyczących postępowania innych podmiotów w odniesieniu do tych środków, kierowania tym postępowaniem lub jego kontrolowania.

([3]) Definicja osoby fizycznej obejmuje również osoby stale zamieszkujące w Republice Łotewskiej, które nie są obywatelami Republiki Łotewskiej ani jakiegokolwiek innego państwa, ale które na mocy prawa Republiki Łotewskiej są uprawnione do otrzymania paszportu nieobywatelskiego.

b) z dowolnej umowy dwustronnej, regionalnej lub wielostronnej, która obejmuje zobowiązania do zniesienia zasadniczo wszelkich przeszkód dla inwestycji między Stronami lub wymaga zbliżenia prawodawstwa Stron w przynajmniej jednym sektorze gospodarki.

3. Dla większej pewności postanowienia innych umów międzynarodowych zawartych przez Stronę nie stanowią same w sobie „traktowania", o którym mowa w ust. 1, a zatem nie mogą być brane pod uwagę przy ocenie naruszenia niniejszej Umowy.

Artykuł 5

Środki zwalczania korupcji i innych nielegalnych działań

1. Strony uznają negatywny wpływ korupcji, prania pieniędzy, finansowania terroryzmu, oszustw podatkowych i uchylania się od opodatkowania na gospodarki i społeczeństwa, w tym utrudniania zrównoważonego rozwoju i zniechęcania do inwestycji.

2. Każda ze Stron potwierdza swoje zobowiązanie do podjęcia odpowiednich środków, aby zapobiegać korupcji, praniu pieniędzy, finansowaniu terroryzmu, oszustwom podatkowym i uchylaniu się od opodatkowania oraz zwalczać te zjawiska w odniesieniu do kwestii objętych niniejszą Umową, zgodnie z normami uzgodnionymi na poziomie międzynarodowym, zatwierdzonymi lub wspieranymi przez daną Stronę, takimi jak Konwencja Narodów Zjednoczonych przeciwko korupcji, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w dniu 31 października 2003 r., oraz wytyczne z 2011 r. Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (zwanej dalej „OECD") dla przedsiębiorstw wielonarodowych, jak również normy obowiązujące w dziedzinie międzynarodowego opodatkowania.

ROZDZIAŁ II

PRZEJRZYSTOŚĆ I PRZEWIDYWALNOŚĆ

Artykuł 6

Stosowanie środków o zasięgu ogólnym

Każda ze Stron zapewnia racjonalne, obiektywne i bezstronne stosowanie wszystkich środków o zasięgu ogólnym wchodzących w zakres niniejszej Umowy.

Artykuł 7

Wymogi dotyczące publikacji

Każda ze Stron niezwłocznie publikuje wszystkie odpowiednie środki o zasięgu ogólnym wchodzące w zakres niniejszej Umowy lub w inny sposób udostępnia publicznie na piśmie informacje o środkach oraz, z wyjątkiem sytuacji nadzwyczajnych, najpóźniej do dnia ich wejścia w życie, w taki sposób, aby umożliwić inwestorom uzyskanie informacji o tych środkach.

Artykuł 8

Publikacja z wyprzedzeniem i możliwość zgłaszania uwag

1. W zakresie, w jakim jest to możliwe, oraz w sposób zgodny z własnym systemem prawnym dotyczącym przyjmowania środków, każda ze Stron ([4]) publikuje z wyprzedzeniem:

a) wnioski w sprawie przepisów ustawowych i wykonawczych o zasięgu ogólnym, które mają zostać przyjęte w odniesieniu do kwestii wchodzących w zakres niniejszej Umowy; lub

([4]) Strony przyjmują do wiadomości, że w ust. 1–4 uznaje, że Strony posiadają różne systemy konsultacji w sprawie niektórych środków, zanim staną się one wiążące, oraz że rozwiązania alternatywne określone w ust. 1 odzwierciedlają różne systemy prawne.

b) dokumenty, które zawierają wystarczająco szczegółowe informacje na temat wniosków, o których mowa w lit. a), aby umożliwić inwestorom i innym zainteresowanym osobom ocenę, czy i w jaki sposób może dojść do znaczącego naruszenia ich interesów.

2. Każdą ze Stron zachęca się w zakresie, w jakim jest to możliwe, oraz w sposób zgodny z własnym systemem prawnym dotyczącym przyjmowania środków, do stosowania ust. 1 do procedur i zarządzeń administracyjnych mających ogólne zastosowanie, które proponuje ona przyjąć w odniesieniu do spraw wchodzących w zakres niniejszej Umowy.

3. W zakresie, w jakim jest to możliwe, oraz w sposób zgodny z własnym systemem prawnym dotyczącym przyjmowania środków, każda ze Stron zapewnia inwestorom i innym zainteresowanym osobom, zgodnie z zasadą niedyskryminacji, odpowiednią możliwość zgłaszania uwag do takich proponowanych środków lub dokumentów opublikowanych zgodnie z ust. 1 lub 2.

4. W zakresie, w jakim jest to możliwe, oraz w sposób zgodny z własnym systemem prawnym dotyczącym przyjmowania środków, każda ze Stron rozpatruje uwagi otrzymane na podstawie ust. 3 ([5]).

5. Przy publikowaniu przepisów ustawowych lub wykonawczych o zasięgu ogólnym, o których mowa w ust.1, lub przed taką publikacją, w zakresie, w jakim jest to możliwe, i w sposób zgodny z systemem prawnym danej Strony dotyczącym przyjmowania środków, każda ze Stron dokłada starań, aby wyjaśnić cel tych przepisów ustawowych lub wykonawczych i je uzasadnić.

6. Każda ze Stron, w zakresie, w jakim jest to możliwe, dokłada starań, aby zapewnić rozsądny czas między publikacją przepisów ustawowych lub wykonawczych, o których mowa w ust. 1, a datą ich stosowania wobec inwestorów.

Artykuł 9

Przejrzystość ram inwestycyjnych

1. Każda ze Stron udostępnia za pomocą środków elektronicznych takich jak strona internetowa i, w miarę możliwości, za pośrednictwem jednego portalu oraz aktualizuje, w miarę możliwości i w stosownych przypadkach, następujące informacje:

a) przepisy ustawowe i wykonawcze dotyczące inwestycji;

b) ograniczenia i warunki mające zastosowanie do inwestycji; oraz

c) dane kontaktowe odpowiednich organów właściwych do udzielania zezwolenia na inwestycję.

2. Każda ze Stron udostępnia w miarę możliwości za pomocą środków elektronicznych takich jak strona internetowa i publikuje za pośrednictwem jednego portalu, o którym mowa w ust. 1, oraz aktualizuje, w miarę możliwości i w stosownych przypadkach, opis informujący inwestorów i inne zainteresowane osoby o praktycznych krokach niezbędnych do inwestowania na jej terytorium, w tym o wymogach i procedurach związanych z:

a) zakładaniem przedsiębiorstw i rejestracją działalności gospodarczej;

b) podłączeniem do podstawowych mediów, takich jak energia elektryczna i woda;

c) nabywaniem i rejestrowaniem własności takich jak prawa własności nieruchomości gruntowej;

d) pozwoleniami na budowę;

e) postępowaniami upadłościowymi;

f) transferami kapitałowymi i płatnościami;

g) wymienialnością waluty;

h) opłacaniem podatków; oraz

(i) dostępem do finansowania, zwłaszcza dla MMŚP.

([5]) Postanowienie to nie nakłada żadnego obowiązku na ostateczną decyzję Strony, która przyjmuje lub utrzymuje dowolny środek w celu uzyskania zezwolenia na inwestycję.

3. Na inwestorów z terytorium Stron nie nakłada się opłat za dostęp do informacji przekazywanych na mocy niniejszego artykułu lub art. 7.

Artykuł 10

Przejrzystość zachęt inwestycyjnych

1. Każda ze Stron udostępnia za pomocą środków elektronicznych takich jak strona internetowa i w miarę możliwości za pośrednictwem jednego portalu oraz aktualizuje, w miarę możliwości i w stosownych przypadkach, informacje na temat zachęt inwestycyjnych.

2. Informacje, o których mowa w ust. 1, obejmują wszystkie zachęty dostępne dla inwestorów, w tym zachęty finansowe, zachęty podatkowe, oraz transfery rzeczowe, w tym zachęty niefinansowe.

3. Informacje, o których mowa w ust. 1, obejmują następujące elementy:

a) podstawę prawną zachęty;

b) formę zachęty;

c) wymogi kwalifikowalności obowiązujące w przypadku zachęty;

d) proces składania wniosków o przyznanie zachęty, w tym wymagane formularze i dokumenty; oraz

e) dane kontaktowe właściwego organu.

Artykuł 11

Powiązania z gospodarką przyjmującą

Zachęca się każdą ze Stron do udostępniania inwestorom i osobom zamierzającym inwestować na jej terytorium informacje na temat dostawców krajowych w celu wzmocnienia powiązań z lokalną gospodarką, poprawy konkurencyjności dostawców krajowych i zwiększenia wkładu inwestycji w zrównoważony rozwój.

Artykuł 12

Ujawnianie informacji poufnych

Żadne z postanowień niniejszej Umowy nie wymaga od Strony przekazywania informacji poufnych, których ujawnienie utrudniłoby egzekwowanie prawa lub w inny sposób byłoby sprzeczne z interesem publicznym, czy też naruszałoby uzasadnione interesy handlowe poszczególnych przedsiębiorstw publicznych lub prywatnych.

ROZDZIAŁ III

USPRAWNIENIE PROCEDUR UDZIELANIA ZEZWOLEŃ

Artykuł 13

Zakres

Niniejszy rozdział ma zastosowanie do środków, jakie Strony stosują w przypadku zezwoleń na inwestycje.

Artykuł 14

Składanie wniosków

Każda ze Stron unika, w zakresie, w jakim jest to możliwe, sytuacji, w której wymaga, aby zwracał się do więcej niż jednego właściwego organu z każdym wnioskiem o udzielenie zezwolenia. Jeżeli działalność będąca przedmiotem wniosku o udzielenie zezwolenia podlega kompetencji wielu właściwych organów, wymagane może być złożenie kilku wniosków.

Artykuł 15

Terminy składania wniosków

Jeżeli Strona wymaga zezwolenia, dopilnowuje, aby jej właściwe organy dopuszczały, w zakresie, w jakim jest to możliwe, składanie wniosków w dowolnym czasie w ciągu roku. Jeżeli na złożenie wniosku o zezwolenie przewidziano określony termin, Strona dopilnowuje, aby właściwe organy wyznaczały rozsądny termin na jego złożenie.

Artykuł 16

Wnioski elektroniczne i uznawanie kopii

Jeżeli Strona wymaga zezwolenia, dopilnowuje, aby jej właściwe organy:

a) w miarę możliwości przyjmowały wnioski w formacie elektronicznym; oraz

b) uznawały kopie dokumentów uwierzytelnionych zgodnie z prawem danej Strony zamiast oryginałów dokumentów, chyba że właściwe organy wymagają oryginałów dokumentów na potrzeby ochrony integralności procesu udzielania zezwoleń.

Artykuł 17

Rozpatrywanie wniosków

1. Jeżeli Strona wymaga zezwolenia, dopilnowuje, aby jej właściwe organy:

a) w miarę możliwości podawały orientacyjny czas rozpatrywania wniosku;

b) na prośbę wnioskodawcy udzielały bez zbędnej zwłoki informacji dotyczących statusu jego wniosku;

c) w miarę możliwości sprawdzały bez zbędnej zwłoki kompletność wniosku do celów rozpatrzenia zgodnie z wewnętrznymi przepisami ustawowymi i wykonawczymi danej Strony;

d) jeżeli uznają wniosek za kompletny do celów rozpatrzenia zgodnie z przepisami ustawowymi i wykonawczymi ([6]), dopilnowały w rozsądnym terminie po jego złożeniu, aby:

(i) rozpatrzono wniosek; oraz

(ii) wnioskodawca został poinformowany o decyzji dotyczącej wniosku, w miarę możliwości, na piśmie ([7]);

e) jeżeli uznają wniosek za niekompletny do celów rozpatrzenia zgodnie z przepisami ustawowymi i wykonawczymi danej Strony, w rozsądnym terminie, w miarę możliwości:

(i) poinformowały wnioskodawcę, że wniosek jest niekompletny;

(ii) na prośbę wnioskodawcy wskazały dodatkowe informacje wymagane do uzupełnienia wniosku lub w inny sposób wyjaśniły, dlaczego wniosek został uznany za niekompletny; oraz

(iii) zapewniły wnioskodawcy możliwość dostarczenia dodatkowych informacji wymaganych w celu uzupełnienia wniosku ([8]);

jeżeli żadne z działań, o których mowa w pkt (i), (ii) oraz (iii), nie jest możliwe, a wniosek zostanie odrzucony z powodu niekompletności, właściwe organy zapewniają poinformowanie o tym wnioskodawcy w rozsądnym terminie; oraz

f) jeżeli wniosek zostanie odrzucony, poinformowały wnioskodawcę, z własnej inicjatywy albo na prośbę wnioskodawcy, o przyczynach odrzucenia wniosku oraz terminie odwołania, a także, o ile ma to zastosowanie, o procedurach ponownego złożenia wniosku; wnioskodawcy nie można odmówić złożenia kolejnego wniosku wyłącznie z uwagi na wcześniej odrzucony wniosek.

2. Każda ze Stron dopilnowuje, aby jej właściwe organy udzielały zezwolenia niezwłocznie po stwierdzeniu, w świetle przeprowadzonego odpowiedniego badania, że wnioskodawca spełnia warunki niezbędne do uzyskania takiego zezwolenia.

3. Każda ze Stron dopilnowuje, aby zezwolenie, z chwilą jego udzielenia, stało się skuteczne bez zbędnej zwłoki, z zastrzeżeniem mających zastosowanie warunków ([9]).

Artykuł 18

Opłaty

1. W odniesieniu do wszelkiej działalności gospodarczej innej niż usługi finansowe każda ze Stron dopilnowuje, aby opłaty za zezwolenia pobierane przez jej właściwe organy były rozsądne i przejrzyste oraz aby same w sobie nie ograniczały inwestycji.

2. W zakresie usług finansowych każda ze Stron dopilnowuje, aby jej właściwe organy przekazywały wnioskodawcom wykaz pobieranych przez nie opłat z tytułu udzielania zezwoleń lub informacje na temat sposobu ich naliczania, a także nie traktowały tych opłat jako środków umożliwiających Stronie uniknięcie zobowiązań lub obowiązków.

3. Opłaty za zezwolenie nie obejmują opłat z tytułu eksploatacji zasobów naturalnych, płatności aukcyjnych, przetargowych lub innych niedyskryminujących środków dotyczących przyznania koncesji ani obowiązkowych składek za świadczenie usług powszechnych.

4. Z wyjątkiem pilnych okoliczności każda ze Stron dopuszcza odpowiedni czas między publikacją informacji o nowych lub zmienionych opłatach i należnościach związanych z procedurami udzielania zezwoleń na inwestycje a ich wejściem w życie, lub między publikacją informacji umożliwiających inwestorom zrozumienie sposobu obliczania tych opłat i należności a ich wejściem w życie. Opłaty i należności te nie mają zastosowania do czasu opublikowania takich informacji.

([6]) Właściwe organy mogą wymagać przedkładania wszystkich informacji w określonym formacie, aby można było je uznać za „kompletne do celów rozpatrzenia".

([7]) Właściwe organy mogą spełnić wymóg określony w pkt (ii) przez poinformowanie wnioskodawcy uprzednio na piśmie, m.in. za pomocą opublikowanego środka, że brak odpowiedzi po upływie określonego czasu od daty złożenia wniosku oznacza jego akceptację. Przez sformułowanie „na piśmie" należy również rozumieć format elektroniczny.

([8]) Taka „możliwość" nie wymaga od właściwego organu przedłużenia terminów.

([9]) Właściwe organy nie ponoszą odpowiedzialności za opóźnienia wynikające z przyczyn będących poza zakresem ich odpowiedzialności.

5. Każda ze Stron, w możliwym stopniu, przyjmuje lub utrzymuje procedury umożliwiające regulowanie drogą elektroniczną opłat i należności pobieranych przez odpowiednie właściwe organy z tytułu zezwolenia na inwestycje.

Artykuł 19

Obiektywizm, bezstronność i niezależność

Jeżeli Strona przyjmuje lub zachowuje środek dotyczący zezwolenia, dopilnowuje, aby właściwy organ rozpatrywał wnioski, podejmował decyzje i zarządzał nimi obiektywnie i bezstronnie oraz bez ulegania nadmiernemu wpływowi jakiejkolwiek osoby prowadzącej działalność gospodarczą, w odniesieniu do której wymagane jest zezwolenie.

Artykuł 20

Publikacja i dostępne informacje

1. Jeżeli Strona wymaga zezwolenia, niezwłocznie publikuje informacje niezbędne dla inwestorów lub osób zamierzających inwestować, aby mogły one spełnić wymogi, standardy techniczne i procedury uzyskania, utrzymania, zmiany lub odnowienia takiego zezwolenia ([10]). Informacje te obejmują, o ile takie istnieją:

a) wymogi i procedury dotyczące uzyskania licencji i posiadania kwalifikacji;

b) dane kontaktowe odpowiednich właściwych organów;

c) opłaty za zezwolenie;

d) obowiązujące standardy techniczne;

e) procedury odwoławcze lub kontrolne w odniesieniu do decyzji w sprawie wniosków;

f) procedury monitorowania lub egzekwowania zgodności z warunkami licencji lub kwalifikacji;

g) możliwości udziału obywateli, na przykład w formie wysłuchania lub zgłoszenia uwag; oraz

h) orientacyjne ramy czasowe rozpatrywania wniosku.

2. Każdą ze Stron zachęca się do konsolidowania publikacji elektronicznych w jednym portalu.

Artykuł 21

Opracowywanie środków

Jeżeli Strona przyjmuje lub utrzymuje środki związane z udzielaniem zezwoleń, dopilnowuje, aby:

a) te środki opierały się na jasnych, obiektywnych i przejrzystych kryteriach, które mogą obejmować kompetencje i zdolność do prowadzenia dozwolonej działalności gospodarczej – m.in. zgodnie z wymogami regulacyjnymi Strony, takimi jak wymogi zdrowotne i środowiskowe – przy czym właściwe organy mogą ocenić wagę przypisaną każdemu z kryteriów;

b) procedury były bezstronne, łatwo dostępne dla wszystkich wnioskodawców i odpowiednie, aby umożliwić im wykazanie, czy spełniają wymogi; oraz

c) procedury same w sobie nie stanowiły nieuzasadnionej przeszkody w spełnieniu takich wymogów.

([10]) Strony mogą udzielać zezwoleń, nie przestrzegając przepisów niniejszego artykułu w każdym z następujących przypadków związanych z węglowodorami:
a) dany obszar był przedmiotem wcześniejszej procedury zgodnej z niniejszym artykułem, która nie doprowadziła do udzielenia zezwolenia;
b) dany obszar jest stale dostępny do celów poszukiwawczych lub wydobywczych; lub
c) zrezygnowano z udzielonego zezwolenia przed datą jego wygaśnięcia.

ROZDZIAŁ IV

PUNKTY KONTAKTOWE I ZAANGAŻOWANIE ZAINTERESOWANYCH STRON

Artykuł 22

Punkty kontaktowe ds. ułatwiania inwestycji

1. Każda ze Stron, zgodnie z jej systemem prawnym, utrzymuje lub ustanawia odpowiednie punkty kontaktowe ds. ułatwiania inwestycji służące za punkty pierwszego kontaktu dla inwestorów w odniesieniu do środków mających wpływ na inwestycje.

2. Aby zapewnić skuteczne stosowanie niniejszej umowy, każda ze Stron dopilnowuje, aby punkty kontaktowe ds. ułatwiania inwestycji odpowiadały na zapytania inwestorów oraz lokalnych punktów kontaktowych ds. ułatwień inwestycyjnych ustanowionych przez drugą Stronę na mocy niniejszego artykułu.

3. Jeżeli punkt kontaktowy ds. ułatwień inwestycyjnych nie jest w stanie udzielić odpowiedzi na zapytania, o których mowa w ust. 2, dokłada starań, aby udzielić składającym zapytania niezbędnej pomocy w uzyskaniu odpowiednich informacji.

4. Każda ze Stron umożliwia kierowanie zapytań i udzielanie informacji na podstawie niniejszego artykułu drogą elektroniczną.

5. Informacje przekazywane zgodnie z niniejszym artykułem nie mają wpływu na ustalenie, czy dany środek jest zgodny z niniejszą Umową.

Artykuł 23

Mechanizmy rozwiązywania problemów

1. Z myślą o inwestorach lub osobach zamierzających inwestować każda ze Stron dokłada starań, aby ustanowić lub utrzymać odpowiednie mechanizmy rozwiązywania problemów, które mogą wystąpić w związku ze stosowaniem dowolnego ze środków o zasięgu ogólnym objętych niniejszą Umową.

2. Mechanizmy, o których mowa w ust. 1, muszą być łatwo dostępne, w tym również dla MMŚP, określone w czasie i przejrzyste. Pozostają one bez uszczerbku dla postępowań odwoławczych lub przeglądowych ustanowionych lub stosowanych przez Strony lub dla mechanizmu rozstrzygania sporów ustaniowionego zgodnie z rozdziałem VI niniejszej Umowy.

Artykuł 24

Wewnętrzna koordynacja między agencjami

1. Strony uznają znaczenie ścisłej wewnętrznej koordynacji organów i agencji odpowiedzialnych za uregulowania prawne i wdrażanie środków i procedur związanych z inwestycjami, gdyż taka koordynacja pozwala ułatwiać, przyciągać, utrzymać i rozszerzać inwestycje.

2. Każda ze Stron dąży do ustanowienia lub utrzymania mechanizmów koordynacji działań w celu:

a) ułatwiania inwestycji;

b) wspierania spójności przepisów i przewidywalności środków i procedur rządowych; oraz

c) promowania spójności środków i procedur inwestycyjnych na poziomie centralnym, regionalnym i lokalnym.

3. Aby ułatwiać koordynację, zachęca się Strony do wyznaczenia wiodącej agencji zgodnie z systemem prawnym każdej ze Stron.

Artykuł 25

Spójność przepisów i ocena skutków

1. Strony uznają znaczenie skutecznych, spójnych, przejrzystych i przewidywalnych ram regulacyjnych dla inwestycji.

2. Zachęca się każdą ze Stron do przeprowadzenia – zgodnie z ich odpowiednimi zasadami i procedurami – oceny skutków głównych ([11]) środków o zasięgu ogólnym, które są przygotowywane przez każdą ze Stron i które wchodzą w zakres niniejszej Umowy.

3. Strony uznają, że w trakcie oceny skutków, o której mowa w ust. 2, należy uwzględnić potencjalny wpływ proponowanych środków na MMŚP i na zrównoważony rozwój.

Artykuł 26

Konsultacje z zainteresowanymi stronami i okresowe przeglądy

1. Zachęca się każdą ze Stron do dokonywania, w odstępach czasu, które uzna za stosowne, przeglądu swoich środków o zasięgu ogólnym objętych niniejszą Umową, mających wpływ na inwestycje, w celu ustalenia, czy konkretne środki, które wdrożyła, powinny zostać zmienione, usprawnione, rozszerzone lub uchylone, tak aby ramy inwestycyjne każdej ze Stron pozwalały skuteczniej osiągać jej cele polityczne i zaspokajać szczególne potrzeby MMŚP.

2. Zachęca się każdą ze Stron do okresowego przeglądu opłat i należności z tytułu udzielania zezwoleń w celu zmniejszenia liczby i różnorodności takich opłat i należności.

3. Zachęca się każdą ze Stron, by w swoich przeglądach uwzględniała uwagi zainteresowanych stron i korzystała z odpowiednich międzynarodowych wskaźników skuteczności działania.

4. Strony wzywa się do wymiany na forum komitetu ds. ułatwiania inwestycji, o którym mowa w art. 43, doświadczeń w dokonywaniu okresowych przeglądów i wdrażaniu wynikających z nich zaleceń politycznych.

Artykuł 27

Brak zastosowania mechanizmu rozstrzygania sporów

Rozdział VI nie ma zastosowania do art. 24, 25 i 26.

ROZDZIAŁ V

INWESTYCJE I ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ

Artykuł 28

Cele

1. Strony uznają, że zrównoważony rozwój obejmuje rozwój gospodarczy, rozwój społeczny i ochronę środowiska, przy czym wszystkie trzy są współzależne i wzajemnie się uzupełniają; Strony potwierdzają ponadto swoje zobowiązanie do ułatwiania inwestycji w sposób przyczyniający się do osiągnięcia celu zrównoważonego rozwoju.

2. Celem niniejszego rozdziału jest lepsze włączenie zrównoważonego rozwoju, w szczególności jego aspektów związanych z pracą i środowiskiem, do stosunków inwestycyjnych Stron w sposób przyczyniający się do osiągnięcia celów w zakresie zrównoważonego rozwoju określonych w Agendzie 2030.

([11]) Do celów niniejszej Umowy każda ze Stron może ustalić, co stanowi „główne" środki o zasięgu ogólnym.

Artykuł 29

Prawo do regulacji oraz poziomy ochrony

1. Strony uznają prawo każdej ze Stron do określania swojej polityki i priorytetów zrównoważonego rozwoju, do ustanawiania wewnętrznych poziomów ochrony środowiska i ochrony pracy, jakie uzna za stosowne, oraz do przyjmowania lub zmieniania swoich odpowiednich przepisów prawnych i polityk. Takie poziomy ochrony, przepisy prawne oraz polityki muszą być zgodne z zobowiązaniami każdej ze Stron do przestrzegania uznanych międzynarodowych norm i umów, o których mowa w niniejszym rozdziale.

2. Każda ze Stron dąży do zapewnienia, aby jej odpowiednie przepisy prawne i polityki przewidywały i wspierały wysoki poziom ochrony środowiska i pracy, oraz dąży do poprawy tych poziomów, przepisów prawnych i polityk.

3. Aby przyciągać inwestycje, Strona nie może łagodzić ani zmniejszać poziomów ochrony przewidzianych w swoim prawie ochrony środowiska lub prawie pracy.

4. Aby przyciągać inwestycje, Strona nie może wstrzymywać się od stosowania swojego prawa ochrony środowiska lub prawa pracy ani w inny sposób stosować odstępstw od nich, ani proponować takiego wstrzymania lub odstępstwa.

5. Aby przyciągać inwestycje, Strona nie może przez ciągłe lub nagminne działanie lub zaniechanie uchylać się od skutecznego egzekwowania jej prawa ochrony środowiska lub prawa pracy.

6. Strony nie mogą stosować swoich przepisów prawa ochrony środowiska lub prawa pracy w sposób, który stanowiłby środek arbitralnej lub nieuzasadnionej dyskryminacji lub ukryte ograniczanie inwestycji międzynarodowych.

Artykuł 30

Wielostronne normy i umowy dotyczące pracy

1. Strony potwierdzają swoje zobowiązanie do wspierania rozwoju inwestycji w sposób sprzyjający godnej pracy dla wszystkich, zgodnie z Deklaracją Międzynarodowej Organizacji Pracy (zwaną dalej „MOP") dotyczącą sprawiedliwości społecznej na rzecz uczciwej globalizacji, przyjętą w Genewie w dniu 10 czerwca 2008 r. przez Międzynarodową Konferencję Pracy (zwaną dalej „Deklaracją MOP dotyczącą sprawiedliwości społecznej na rzecz uczciwej globalizacji z 2008 r.").

2. Zgodnie z Konstytucją MOP oraz przyjętą przez Międzynarodową Konferencję Pracy w Genewie w dniu 18 czerwca 1998 r. Deklaracją MOP dotyczącą podstawowych zasad i praw w pracy oraz jej działaniami uzupełniającymi, każda ze Stron szanuje, promuje i skutecznie wdraża na swoim terytorium – w tym w „strefach przetwórstwa wywozowego" i innych „specjalnych strefach ekonomicznych" – uznane na poziomie międzynarodowym podstawowe normy pracy określone w podstawowych konwencjach MOP oraz skutecznie wdraża dalsze konwencje MOP ratyfikowane odpowiednio przez państwa członkowskie Unii i Angolę.

3. Zgodnie ze swoim zobowiązaniem do zwiększenia wkładu inwestycji w osiągnięcie celu zrównoważonego rozwoju, w tym jego aspektów dotyczących pracy, każda ze Stron promuje polityki inwestycyjne, które przyczyniają się do osiągania celów programu godnej pracy, zgodnie z Deklaracją MOP dotyczącą sprawiedliwości społecznej na rzecz uczciwej globalizacji z 2008 r. oraz z Deklaracją na rzecz przyszłości pracy z okazji stulecia MOP przyjętą w Genewie w dniu 21 czerwca 2019 r. przez Międzynarodową Konferencję Pracy.

4. Każda ze Stron ustanawia, o ile jeszcze tego nie uczyniła, i utrzymuje skuteczny system inspekcji pracy dla wszystkich sektorów gospodarki, w tym dla rolnictwa i działalności górniczej.

5. Strony wspólnie dążą do zacieśnienia współpracy w zakresie związanych z inwestycjami aspektów polityki i środków w dziedzinie pracy, w stosownych przypadkach w ramach stosunków dwustronnych, na poziomie regionalnym i na forach międzynarodowych, w tym w ramach MOP.

Artykuł 31

Wielostronne zarządzanie środowiskiem i wielostronne umowy środowiskowe

1. Strony uznają znaczenie Zgromadzenia ONZ ds. Ochrony Środowiska (zwanego dalej „UNEA") Programu Narodów Zjednoczonych ds. Ochrony Środowiska (zwanego dalej „UNEP") oraz wielostronnego zarządzania środowiskiem i wielostronnych umów środowiskowych jako odpowiedzi wspólnoty międzynarodowej na globalne lub regionalne wyzwania związane ze środowiskiem oraz podkreślają potrzebę zwiększenia wzajemnego wspierania się polityk w dziedzinie inwestycji i środowiska.

2. Każda ze Stron skutecznie wprowadza w życie ratyfikowane przez siebie wielostronne umowy środowiskowe, protokoły i zmiany do niej. Strony potwierdzają swoje zobowiązanie do wspierania rozwoju inwestycji w sposób sprzyjający wysokiemu poziomowi ochrony środowiska.

3. Strony wspólnie dążą do zacieśnienia współpracy w zakresie związanych z inwestycjami aspektów polityk i środków ochrony środowiska, w stosownych przypadkach w ramach stosunków dwustronnych, na poziomie regionalnym i na forach międzynarodowych, w tym w ramach Forum Politycznego Wysokiego Szczebla ONZ ds. Zrównoważonego Rozwoju, UNEP, UNEA, MEA lub Światowej Organizacji Handlu (zwanej dalej „WTO").

Artykuł 32

Inwestowanie i zmiana klimatu

1. Strony uznają znaczenie podjęcia pilnych działań przeciwdziałających zmianie klimatu i jej skutkom oraz rolę inwestycji w osiągnięciu tego celu, zgodnie z Ramową konwencją Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu, sporządzoną w Nowym Jorku w dniu 9 maja 1992 r. (zwaną dalej „UNFCCC"), założeniami i celami porozumienia paryskiego w ramach Ramowej konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu, sporządzonego w Paryżu w dniu 12 grudnia 2015 r., (zwanego dalej „porozumieniem paryskim"), a także z innymi wielostronnymi umowami środowiskowymi i instrumentami wielostronnymi w dziedzinie zmiany klimatu.

2. Każda ze Stron zobowiązana jest do:

a) skutecznego wdrożenia UNFCCC i porozumienia paryskiego, w tym swoich zobowiązań w odniesieniu do ustalonych na poziomie krajowym wkładów; oraz

b) wzajemnego wspierania polityk i środków w zakresie inwestycji i klimatu, przyczyniając się w ten sposób do przejścia na gospodarkę niskoemisyjną i zasobooszczędną oraz do rozwoju odpornego na zmianę klimatu.

3. Strony wspólnie dążą do zacieśnienia współpracy w zakresie związanych z inwestycjami aspektów polityk i środków w dziedzinie zmiany klimatu, w stosownych przypadkach w ramach stosunków dwustronnych, na poziomie regionalnym i na forach międzynarodowych, w tym w ramach UNFCCC, WTO, Protokołu montrealskiego w sprawie substancji zubożających warstwę ozonową sporządzonego w Montrealu w dniu 16 września 1987 r. oraz Międzynarodowej Organizacji Morskiej.

Artykuł 33

Inwestycje przyczyniające się do zrównoważonego rozwoju

1. Zgodnie ze swoim zobowiązaniem do zwiększenia wkładu inwestycji w osiągnięcie zrównoważonego rozwoju Strony ułatwiają i wspierają inwestycje w zrównoważoną produkcję i konsumpcję, w towary i usługi związane z przemysłem ekologicznym oraz inwestycje mające znaczenie dla łagodzenia zmiany klimatu i przystosowania się do niej.

2. Strony uznają znaczenie zachowania i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej oraz rolę inwestycji w dążeniu do tych celów zgodnie z Konwencją o różnorodności biologicznej (zwaną dalej „CBD"), sporządzoną w Rio de Janeiro w dniu 5 czerwca 1992 r., i protokołami do niej, Konwencją o międzynarodowym handlu dzikimi zwierzętami i roślinami gatunków zagrożonych wyginięciem, sporządzoną w Waszyngtonie w dniu 3 marca 1973 r. (zwaną dalej „CITES"), innymi odpowiednimi wielostronnymi umowami środowiskowymi, których są stronami, oraz decyzjami przyjętymi na podstawie tych instrumentów.

3. Każda ze Stron ułatwia inwestycje na rzecz zrównoważonego użytkowania zasobów biologicznych i ochrony bioróżnorodności oraz podejmuje środki w celu zachowania bioróżnorodności, gdy podlega ona presji związanej z inwestycjami.

4. Strony wspólnie dążą do zacieśnienia współpracy w zakresie związanych z inwestycjami aspektów polityki i środków w dziedzinie bioróżnorodności, w stosownych przypadkach w ramach stosunków dwustronnych, na poziomie regionalnym i na forach międzynarodowych, w tym w ramach MOP i CITES.

5. Strony uznają znaczenie zrównoważonej gospodarki leśnej oraz rolę inwestycji w dążeniu do tego celu. W związku z tym każda ze Stron ułatwia inwestycje w sposób spójny z ochroną lasów i zrównoważoną gospodarką leśną.

6. Strony uznają znaczenie ochrony morskich zasobów biologicznych i ekosystemów morskich oraz zrównoważonego zarządzania nimi, a także rolę inwestycji w osiąganiu tych celów. W związku z tym każda ze Stron ułatwia inwestycje w sposób spójny z ochroną morskich zasobów biologicznych i ekosystemów morskich oraz zrównoważonego zarządzania nimi.

Artykuł 34

Społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw i odpowiedzialne prowadzenie działalności gospodarczej

1. Strony uznają znaczenie dochowania przez inwestorów należytej staranności, aby ustalić niekorzystny wpływ, np. na środowisko, warunki pracy, ich działalność, łańcuchy dostaw i inne relacje biznesowe, oraz mu przeciwdziałać.

2. Strony zachęcają przedsiębiorstwa i inwestorów do przyjmowania społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw lub stosowania odpowiedzialnych praktyk biznesowych w celu przyczynienia się do zrównoważonego rozwoju i odpowiedzialnych inwestycji.

3. Strony wspierają rozpowszechnianie i stosowanie odpowiednich instrumentów uzgodnionych na poziomie międzynarodowym, które Strony zatwierdziły lub wspierają, takie jak Wytyczne ONZ dotyczące biznesu i praw człowieka, inicjatywa ONZ *Global Compact*, Trójstronna deklaracja zasad dotyczących przedsiębiorstw wielonarodowych i polityki społecznej, Wytyczne OECD dla przedsiębiorstw międzynarodowych z 2011 r. oraz powiązane z nimi wytyczne dotyczące należytej staranności.

4. Strony wymieniają się informacjami i najlepszymi praktykami na temat zagadnień wchodzących w zakres niniejszego artykułu, m.in. możliwych sposobów ułatwiania przedsiębiorstwom i inwestorom przyjęcia społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw, stosowania odpowiedzialnych praktyk i sprawozdawczości, w ramach komitetu ds. ułatwień inwestycyjnych. W tym celu komitet utrzymuje bliskie kontakty z odpowiednimi organizacjami międzynarodowymi działającymi w dziedzinie społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw lub odpowiedzialnego prowadzenia działalności gospodarczej.

Artykuł 35

Inwestycje i równouprawnienie płci

1. Strony uznają, że polityka inwestycyjna sprzyjająca włączeniu społecznemu może przyczynić się do wzmocnienia pozycji gospodarczej kobiet i równouprawnienia płci, zgodnie z celem zrównoważonego rozwoju nr 5 Agendy 2030. Strony uznają istotny wkład kobiet we wzrost gospodarczy z racji ich udziału w działalności gospodarczej, w tym w inwestycjach. Strony podkreślają, że zamierzają zrealizować niniejszą Umowę w sposób wspierający i zwiększający równouprawnienie płci.

2. Strony wspólnie dążą, w stosownych przypadkach w ramach stosunków dwustronnych i na odpowiednich forach, do zacieśnienia współpracy w zakresie związanych z inwestycjami aspektów polityk i środków dotyczących równouprawnienia płci, m.in. działań mających zwiększyć możliwości i poprawić warunki dla kobiet, w tym kobiet będących pracownikami, kobietami biznesu i przedsiębiorcami, do uzyskania dostępu do możliwości stwarzanych przez niniejszą Umowę i korzystania z nich.

ROZDZIAŁ VI

UNIKANIE I ROZSTRZYGANIE SPORÓW

Artykuł 36

Konsultacje

1. Strony dokładają wszelkich starań, aby rozwiązywać wszelkie spory między sobą dotyczące interpretacji i stosowania postanowień niniejszej Umowy, o ile niniejsza Umowa nie stanowi inaczej, w drodze konsultacji prowadzonych w dobrej wierze w celu osiągnięcia wspólnie uzgodnionych rozwiązań.

2. Strona zwraca się o przeprowadzenie konsultacji w drodze pisemnego wniosku skierowanego do drugiej Strony, w którym określa sporne środki i zobowiązania wynikające z niniejszej Umowy, których jej zdaniem druga Strona nie wypełniła.

3. Strona, do której taki wniosek o konsultacje jest kierowany, udziela odpowiedzi w terminie 10 dni od daty jego otrzymania.

O ile Strony nie postanowią inaczej, konsultacje przeprowadza się nie później niż 30 dni od dnia dostarczenia wniosku i na terytorium Strony, do której kierowany jest taki wniosek.

4. Podczas konsultacji każda ze Stron przekazuje wystarczające informacje oparte na faktach, tak aby umożliwić pełne zbadanie tego, w jaki sposób sporny środek może spowodować naruszenie stosownych zobowiązań wynikających z niniejszej Umowy.

Każda ze Stron stara się zapewnić udział personelu swoich właściwych organów publicznych posiadającego wiedzę ekspercką w kwestiach będących przedmiotem konsultacji.

5. W ramach konsultacji na temat kwestii związanych z wielostronnymi porozumieniami lub instrumentami dotyczącymi środowiska lub pracy, o których mowa w niniejszej Umowie, Strony biorą pod uwagę informacje pochodzące od MOP bądź odpowiednich organów lub organizacji ustanowionych na mocy wielostronnych umów środowiskowych, aby promować spójność między pracą Stron a tymi organami lub organizacjami. W stosownych przypadkach Strony zwracają się o poradę do takich organów lub organizacji, lub do jakichkolwiek innych ekspertów bądź organów, które uznają za stosowne.

6. Każda ze Stron może w stosownych przypadkach zwrócić się o opinię społeczeństwa obywatelskiego, o którym mowa w art. 46.

7. Konsultacje, a w szczególności wszelkie ujawnione informacje i stanowiska przyjęte przez Strony w trakcie konsultacji, są poufne.

Artykuł 37

Wspólnie uzgodnione rozwiązania

1. Strony mogą w dowolnym czasie wspólnie uzgodnić rozwiązanie wszelkich sporów, o których mowa w art. 36.

2. Każda ze Stron przyjmuje środki niezbędne do wprowadzenia wspólnie uzgodnionego rozwiązania. Jeżeli wprowadzenie nie jest możliwe w trybie natychmiastowym, Strony uzgadniają rozsądny termin.

3. Nie później niż w dniu upływu uzgodnionego terminu, o którym mowa w ust. 2, Strona wprowadzająca rozwiązanie powiadamia drugą Stronę na piśmie o wszelkich środkach przedsięwziętych w celu wprowadzenia wspólnie uzgodnionego rozwiązania.

4. Jeżeli Strony nie są w stanie uzgodnić rozwiązania w ciągu 120 dni od daty złożenia wniosku o konsultacje lub jeżeli wspólnie uzgodnione rozwiązanie nie zostanie wprowadzone w terminie, o którym mowa w ust. 2, Strona, która wystąpiła z wnioskiem o przeprowadzenie konsultacji na podstawie art. 36, może wystąpić o skorzystanie z arbitrażu między państwami w celu rozstrzygnięcia sporu. Strona, do której taki wniosek o arbitraż jest kierowany, przyjmuje lub odrzuca wniosek w terminie 30 dni od jego daty. W przypadku braku odpowiedzi uznaje się, że wniosek został odrzucony.

Artykuł 38

Arbitraż

1. Strony dokładają wszelkich starań, aby uzgodnić skład organu arbitrażowego. Jeżeli Strony nie uczynią tego w ciągu 30 dni od przyjęcia wniosku o arbitraż zgodnie z art. 37 ust. 4, każda ze Stron wyznacza arbitra w ciągu kolejnych 30 dni.

Arbitrzy wyznaczeni przez Strony wspólnie wybierają przewodniczącego organu arbitrażowego, przy czym taki przewodniczący nie może mieć obywatelstwa żadnej ze Stron.

2. Organ arbitrażowy dokonuje obiektywnej oceny przedłożonej mu sprawy. O ile Strony nie postanowią inaczej, organ arbitrażowy określa obowiązujący regulamin wewnętrzny.

3. Jeżeli organ arbitrażowy stwierdzi, że sporny środek nie jest zgodny z postanowieniami niniejszej Umowy, Strona, przeciwko której wysunięto zarzut, podejmuje wszelkie niezbędne działania, aby doprowadzić do zgodności takiego środka.

4. W przypadku odrzucenia wniosku o arbitraż przez Stronę, do której skierowano taki wniosek, lub w przypadku niezastosowania się do sprawozdania organu arbitrażowego, Strona, która wystąpiła o arbitraż, może przyjąć środki objęte zakresem niniejszej Umowy, które są proporcjonalne do niewypełnienia określonych obowiązków.

Artykuł 39

Przejrzystość

Każda ze Stron niezwłocznie podaje do wiadomości publicznej:

a) wniosek o konsultacje zgodnie z art. 36;

b) wzajemnie uzgodnione rozwiązanie zgodnie z art. 37; oraz

c) środki zgodnie z art. 38.

Artykuł 40

Terminy

1. O ile nie postanowiono inaczej, wszystkie terminy określone w niniejszym rozdziale liczy się w dniach kalendarzowych od dnia następującego po czynności, do której się odnoszą.

2. Każdy termin określony w niniejszym rozdziale może zostać zmieniony za porozumieniem Stron.

Artykuł 41

Postępowanie mediacyjne

1. Strona może w dowolnej chwili zażądać przystąpienia do postępowania mediacyjnego w odniesieniu do dowolnego środka Strony rzekomo negatywnie wpływającego na inwestycje między Stronami.

2. Postępowanie mediacyjne można wszcząć wyłącznie za porozumieniem Stron w celu przeanalizowania wspólnie uzgodnionych rozwiązań oraz rozważenia wszelkich porad i rozwiązań przedstawionych przez mediatora wyznaczonego przez Strony.

3. Strony dokładają starań, by osiągnąć wspólnie uzgodnione rozwiązanie w ciągu 60 dni od daty wyznaczenia mediatora.

4. O ile Strony nie uzgodnią inaczej, wszystkie etapy postępowania mediacyjnego, w tym wszelkie porady lub zaproponowane rozwiązania, są poufne. Strona może podać do wiadomości publicznej informację o toczących się mediacjach.

5. Postępowanie mediacyjne pozostaje bez uszczerbku dla praw i obowiązków Stron wynikających z art. 36 i 38 lub z procedur rozstrzygania sporów lub z wszelkich innych umów.

ROZDZIAŁ VII

WSPÓŁPRACA I POSTANOWIENIA INSTYTUCJONALNE

Artykuł 42

Pomoc techniczna i budowanie zdolności w zakresie ułatwiania inwestycji

1. Strony uznają znaczenie pomocy technicznej i budowania zdolności oraz zobowiązują się do współpracy na rzecz poprawy klimatu inwestycyjnego w Angoli i wspierania wykonania niniejszej Umowy.

2. Działania te prowadzone są w ramach zasad i odpowiednich procedur współpracy i instrumentów Unii Europejskiej na rzecz rozwoju.

3. Wnioski o pomoc powinny być oparte na stwierdzonych potrzebach i zgodne z krajowymi reformami ułatwiającymi inwestycje. Pomoc podlega wzajemnie uzgodnionym warunkom.

4. Strony w ramach komitetu ds. ułatwiania inwestycji:

a) wymieniają się informacjami na temat pomocy technicznej i wsparcia na rzecz budowania zdolności w zakresie wykonania niniejszej Umowy oraz dokonują przeglądu postępów w tym zakresie; oraz

b) określają potrzeby w zakresie pomocy technicznej i budowania zdolności.

Artykuł 43

Komitet ds. ułatwiania inwestycji

1. Aby zapewnić prawidłowe i skuteczne funkcjonowanie niniejszej Umowy, Strony niniejszym ustanawiają komitet ds. ułatwiania inwestycji składający się z przedstawicieli obu Stron.

2. Pierwsze posiedzenie komitetu ds. ułatwiania inwestycji odbędzie się nie później niż sześć miesięcy od daty wejścia w życie niniejszej Umowy. Następnie komitet ds. ułatwiania inwestycji zbiera się co roku, o ile przedstawiciele Stron nie uzgodnią inaczej, lub bez zbędnej zwłoki na wniosek którejkolwiek ze Stron.

3. O ile przedstawiciele Stron nie uzgodnią inaczej, posiedzenia komitetu ds. ułatwiania inwestycji odbywają się naprzemiennie w Unii lub Angoli. Komitet ds. ułatwiania inwestycji może zbierać się osobiście lub za pośrednictwem innych odpowiednich środków komunikacji uzgodnionych przez przedstawicieli Stron.

4. Komitetowi ds. ułatwiania inwestycji współprzewodniczą, w przypadku Angoli, minister gospodarki i planowania oraz minister przemysłu i handlu, a w przypadku Unii – członek Komisji Europejskiej odpowiedzialny za handel, lub wyznaczone przez nich osoby.

Artykuł 44

Funkcje komitetu ds. ułatwiania inwestycji

1. Komitet ds. ułatwiania inwestycji:

a) rozważa sposoby dalszego zacieśnienia stosunków inwestycyjnych między Stronami;

b) nadzoruje i ułatwia wykonanie i stosowanie niniejszej Umowy oraz wspiera osiąganie jej ogólnych celów;

c) poszukuje odpowiednich sposobów i metod zapobiegania problemom lub rozwiązywania problemów, które mogą wystąpić w dziedzinach objętych niniejszą Umową, lub rozwiązywania sporów, które mogą powstać w związku z interpretacją lub stosowaniem niniejszej Umowy;

d) rozpatruje wszelkie inne kwestie będące przedmiotem zainteresowania, dotyczące dowolnej dziedziny objętej zakresem niniejszej Umowy, uzgodnione przez przedstawicieli Stron;

e) rozpatruje bieżące zapytania, o których mowa w art. 22, i wnioski o pomoc administracyjną; oraz

f) omawia ewentualne ulepszenia niniejszej Umowy, w szczególności w świetle doświadczeń i rozwoju wydarzeń na innych forach międzynarodowych oraz w ramach innych umów zawartych przez Strony;

2. Komitet ds. ułatwiania inwestycji na pierwszym posiedzeniu przyjmuje swój regulamin wewnętrzny.

Artykuł 45

Decyzje i zalecenia komitetu ds. ułatwiania inwestycji

1. Na potrzeby osiągnięcia celów niniejszej Umowy komitet ds. ułatwiania inwestycji uprawniony jest do podejmowania decyzji w przypadkach przewidzianych w niniejszej Umowie. Decyzje te są wiążące dla Stron. Strony przyjmują środki niezbędne do wykonania tych decyzji.

2. Aby osiągnąć cele niniejszej Umowy, komitet ds. ułatwiania inwestycji może wydawać odpowiednie zalecenia w odniesieniu do wszystkich kwestii objętych zakresem niniejszej Umowy.

3. Komitet ds. ułatwiania inwestycji podejmuje decyzje i wydaje zalecenia w drodze konsensusu.

Artykuł 46

Dialog ze społeczeństwem obywatelskim

1. Strony organizują dialog ze społeczeństwem obywatelskim (dalej zwany „dialogiem") w celu omówienia wykonania niniejszej Umowy.

2. W ramach dialogu Strony propagują zrównoważoną reprezentację odpowiednich zainteresowanych podmiotów, w tym organizacji pozarządowych, organizacji przedsiębiorców i pracodawców oraz związków zawodowych, zajmujących się kwestiami gospodarczymi, zrównoważonym rozwojem, kwestiami społecznymi, ochroną środowiska i innymi zagadnieniami.

3. O ile Strony nie uzgodnią inaczej, dialog prowadzony jest raz w roku, przy okazji posiedzenia komitetu ds. ułatwiania inwestycji.

4. Do celów dialogu Strony dostarczają informacji na temat wykonania niniejszej Umowy.

Opinie i uwagi wyrażone w trakcie dialogu można przedkładać komitetowi ds. ułatwiania inwestycji i podawać do wiadomości publicznej.

5. W stosownych przypadkach Strony mogą podjąć decyzję o zorganizowaniu dialogu za pośrednictwem istniejących mechanizmów przez nie ustanowionych w celu zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego.

ROZDZIAŁ VIII

PRZEPISY KOŃCOWE

Artykuł 47

Wyjątki o charakterze ogólnym

Żadne z postanowień niniejszej Umowy nie może być interpretowane w sposób uniemożliwiający przyjęcie lub egzekwowanie przez dowolną ze Stron środków:

a) niezbędnych do ochrony bezpieczeństwa publicznego lub moralności publicznej lub utrzymania porządku publicznego ([12]);

([12]) Na wyjątki dotyczące bezpieczeństwa publicznego i porządku publicznego można powoływać się jedynie w przypadku wystąpienia rzeczywistego i wystarczająco poważnego zagrożenia dla podstawowych interesów społeczeństwa.

b) niezbędnych do ochrony życia lub zdrowia ludzi, zwierząt lub roślin;

c) niezbędnych do zapewnienia przestrzegania przepisów ustawowych lub wykonawczych, które nie są sprzeczne z postanowieniami niniejszej Umowy, w tym odnoszących się do:

(i) zapobiegania praktykom wprowadzającym w błąd lub oszukańczym lub postępowania ze skutkami niewykonania umów;

(ii) ochrony życia prywatnego osób fizycznych w zakresie przetwarzania i rozpowszechniania danych osobowych oraz ochrony poufności ich osobistych akt i rachunków;

(iii) bezpieczeństwa.

Artykuł 48

Wyjątki ze względów bezpieczeństwa

Żadne z postanowień niniejszej Umowy nie może być interpretowane jako:

a) wymagające, aby Strona dostarczała jakichkolwiek informacji, których ujawnienie uważa za szkodzące podstawowym interesom bezpieczeństwa; lub

b) uniemożliwiające Stronie przeprowadzenie jakiegokolwiek działania uznanego przez nią za niezbędne do ochrony jej podstawowych interesów bezpieczeństwa:

(i) związanych z produkcją broni, amunicji i materiałów wojennych lub handlem nimi, oraz związanych z tego rodzaju handlem i transakcjami obejmującymi inne towary i materiały, usługi i technologie, a także związanych z działalnością gospodarczą prowadzoną bezpośrednio lub pośrednio w celu zaopatrywania obiektu wojskowego;

(ii) odnoszących się do materiałów rozszczepialnych i materiałów do syntezy jądrowej lub materiałów służących do ich uzyskania; lub

(iii) podjętego w czasie wojny lub w obliczu innego zagrożenia w stosunkach międzynarodowych; lub

c) uniemożliwiającego Stronie podejmowanie jakiegokolwiek działania w ramach wypełniania jej obowiązków wynikających z Karty Narodów Zjednoczonych w celu utrzymania pokoju i bezpieczeństwa międzynarodowego.

Artykuł 49

Związki z umową z Kotonu

Żadne z postanowień niniejszej Umowy nie może być interpretowane jako uniemożliwiające przyjęcie przez którąkolwiek ze Stron odpowiednich środków zgodnie z umową z Kotonu.

Artykuł 50

Czas trwania

Niniejsza Umowa zostaje zawarta na okres 20 lat i jest automatycznie odnawiana na równe i następujące po sobie okresy.

Artykuł 51

Wypowiedzenie

1. Każda ze Stron może pisemnie powiadomić drugą Stronę o swoim zamiarze wypowiedzenia niniejszej Umowy. Powiadomienie Unii jest przesyłane Sekretarzowi Generalnemu Rady Unii Europejskiej, a powiadomienie Angoli przesyłane jest do Ministerstwa Spraw Zagranicznych, krajowego dyrektora ds. współpracy międzynarodowej.

2. Wypowiedzenie niniejszej Umowy staje się skuteczne sześć miesięcy po dacie otrzymania przez drugą Stronę powiadomienia, o którym mowa w ust. 1.

Artykuł 52

Terytorialny zakres stosowania

1. Niniejsza Umowa ma zastosowanie

a) w przypadku Unii – do terytoriów, na których stosuje się Traktat o Unii Europejskiej i Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, na warunkach określonych w tych traktatach; oraz

b) w odniesieniu do Angoli – do terytoriów, na których Angola sprawuje suwerenność lub suwerenne prawa zgodnie z prawem międzynarodowym i prawem krajowym, w tym do terytorium lądowego, wód wewnętrznych, morza terytorialnego i przestrzeni powietrznej nad nimi, a także obszarów morskich przylegających do morza terytorialnego, w tym dna morskiego, szelfu kontynentalnego i odpowiadającego mu podglebia.

2. Odniesienia do „terytorium" w niniejszej Umowie należy rozumieć w znaczeniu, o którym mowa w ust. 1.

3. Dla większej pewności odniesienia do prawa międzynarodowego w niniejszym artykule obejmują w szczególności Konwencję Narodów Zjednoczonych o prawie morza sporządzoną w Montego Bay w dniu 10 grudnia 1982 r. W przypadku niezgodności między prawem krajowym a prawem międzynarodowym nadrzędne są przepisy prawa międzynarodowego.

Artykuł 53

Zmiany

Strony mogą wyrazić pisemną zgodę na dokonanie zmian w niniejszej Umowie. Takie zmiany wchodzą w życie zgodnie z art. 57.

Artykuł 54

Przystąpienie nowych państw członkowskich do Unii Europejskiej

1. Unia informuje Angolę o każdym wniosku o przystąpienie państwa trzeciego do Unii.

2. Unia powiadamia Angolę o wejściu w życie każdego Traktatu dotyczącego przystąpienia państwa trzeciego do Unii.

Artykuł 55

Prawa i obowiązki wynikające z niniejszej Umowy

Żadne z postanowień niniejszej Umowy nie może być interpretowane jako przyznające osobom prawa lub nakładające na nie obowiązki inne niż prawa i obowiązki powstałe między Stronami na mocy prawa międzynarodowego publicznego, ani jako dopuszczające bezpośrednie powoływanie się na niniejszą Umowę w wewnętrznych systemach prawnych Stron.

Artykuł 56

Odesłania do przepisów i innych umów

1. O ile nie określono inaczej, w przypadku odniesienia do przepisów ustawowych i wykonawczych Strony, takie przepisy ustawowe i wykonawcze traktuje się jako obejmujące ich zmiany.

2. W przypadku gdy w niniejszej Umowie zamieszczono odniesienie do umów międzynarodowych lub gdy je do niej, w całości lub w części, włączono, należy rozumieć, że umowy te obejmują zmiany do nich lub je zastępujące umowy wchodzące w życie dla obu Stron w dniu podpisania niniejszej Umowy lub w późniejszym terminie. W przypadku wystąpienia jakiejkolwiek kwestii dotyczącej wykonania lub stosowania niniejszej Umowy w wyniku takich zmian lub umów ją zastępujących Strony mogą, na wniosek jednej ze Stron, konsultować się z sobą, aby wypracować wzajemnie zadowalające rozwiązanie.

Artykuł 57

Wejście w życie

1. Niniejsza Umowa wchodzi w życie pierwszego dnia drugiego miesiąca następującego po dniu, w którym Strony wymienią pisemne powiadomienia poświadczające, że wypełniły swoje odpowiednie mające zastosowanie procedury i wymogi prawne dotyczące wejścia w życie niniejszej Umowy.

2. Pisemne powiadomienia, o których mowa w ust. 1, przesyła się do Sekretarza Generalnego Rady Unii Europejskiej oraz do Ministerstwa Spraw Zagranicznych Angoly, dyrektora krajowego ds. współpracy międzynarodowej.

Artykuł 58

Języki oraz teksty autentyczne

Niniejszą Umowę sporządzono w dwóch egzemplarzach w językach angielskim, bułgarskim, chorwackim, czeskim, duńskim, estońskim, fińskim, francuskim, irlandzkim, greckim, hiszpańskim, litewskim, łotewskim, maltańskim, niderlandzkim, niemieckim, polskim, portugalskim, rumuńskim, słowackim, słoweńskim, szwedzkim, węgierskim i włoskim, przy czym wszystkie te teksty są jednakowo autentyczne.

NA DOWÓD CZEGO niżej podpisani pełnomocnicy, należycie do tego upoważnieni, podписali niniejszą Umowę.

Съставено в Луанда на седемнадесети ноември две хиляди двадесет и трета година.

Hecho en Luanda, el diecisiete de noviembre de dos mil veintitrés.

V Luandě dne sedmnáctého listopadu dva tisíce dvacet tři.

Udfærdiget i Luanda, den syttende november to tusind og treogtyve.

Geschehen zu Luanda am siebzehnten November zweitausenddreiundzwanzig.

Luandas kahe tuhande kahekümne kolmanda aasta novembrikuu seitsmeteistkümnendal päeval.

Έγινε στη Λουάντα, στις δεκαεπτά Νοεμβρίου δύο χιλιάδες είκοσι τρία.

Done at Luanda, on the seventeenth day of November in the year two thousand and twenty three.

Fait à Luanda, le dix-sept novembre deux mille vingt-trois.

Arna dhéanamh i Luanda, an seachtú lá déag de Shamhain sa bhliain dhá mhíle fiche a trí.

Sastavljeno u Luandi sedamnaestog studenoga dvije tisuće dvadeset treće.

Fatto a Luanda, addì diciassette novembre duemilaventitré.

Luandā, divtūkstoš divdesmit trešā gada septiņpadsmitajā novembrī.

Priimta Luandoje, du tūkstančiai dvidešimt trečių metų lapkričio septynioliktą dieną.

Kelt Luandában, a kétezerhuszonharmadik év november havának tizenhetedik napján.

Magħmul f'Luanda, fis-sbatax-il jum ta' Novembru fis-sena elfejn u tlieta u għoxrin.

Gedaan te Luanda, de zeventiende november tweeduizend drieëntwintig.

Sporządzono w Luandzie dnia siedemnastego listopada dwa tysiące dwudziestego trzeciego roku.

Feito em Luanda, aos dezassete dias do mês de novembro de dois mil e vinte e três.

Întocmit la Luanda, la șaptesprezece noiembrie două mii douăzeci și trei.

V Luande sedemnásteho novembra dvetisícdvadsaťtri.

V Luandi, sedemnajstega novembra dva tisoč triindvajset.

Tehty Luandassa seitsemäntenätoista päivänä marraskuuta vuonna kaksituhattakaksikymmentäkolme.

Som skedde i Luanda den sjuttonde november tjugohundratjugotre.

За Европейския съюз
Por la Unión Europea
Za Evropskou unii
For Den Europæiske Union
Für die Europäische Union
Euroopa Liidu nimel
Για την Ευρωπαική Ενωση
For the European Union
Pour l'Union européenne
Thar ceann an Aontais Eorpaigh
Za Europsku uniju
Per l'Unione europea
Eiropas Savienības vārdā –
Europos Sąjungos vardu
Az Európai Unió részéről
Għall-Unjoni Ewropea
Voor de Europese Unie
W imieniu Unii Europejskiej
Pela União Europeia
Pentru Uniunea Europeană
Za Európsku úniu
Za Evropsko unijo
Euroopan unionin puolesta
För Europeiska unionen

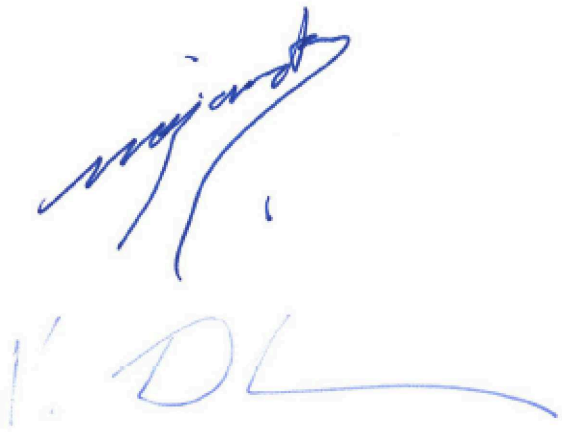

За Република Ангола
Por la República de Angola
Za Angolskou republiku
For Republikken Angola
Für die Republik Angola
Angola Vabariigi nimel
Για τη Δημοκρατία της Ανγκόλας
For the Republic of Angola
Pour la République d'Angola
Thar ceann Phoblacht Angóla
Za Republiku Angolu
Per la Repubblica d'Angola
Angolas Republikas vārdā –
Angolos Respublikos vardu
Az Angolai Köztársaság részéről
Għar-Repubblika tal-Angola
Voor de Republiek Angola
W imieniu Republiki Angoli
Pela República de Angola
Pentru Republica Angola
Za Angolskú republiku
Za Republiko Angolo
Angolan tasavallan puolesta
För Republiken Angola

